

Studie SYRI / výzkumná skupina 3
Společenská odolnost

ZDRAVÁ DEMOKRACIE

Jan Bíba, Ondřej Lánský

říjen 2025

WWW.SYRI.CZ

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN OBNOVY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

MUNI

Akademie věd
České republiky

Studie SYRI / výzkumná skupina 3
Společenská odolnost

ZDRAVÁ DEMOKRACIE

Jan Bíba¹, Ondřej Lánský²

afiliace:

1 Ústav politologie, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

2 Filosofický ústav, Akademie věd České republiky, Praha

říjen 2025

WWW.SYRI.CZ

Tato práce vznikla v rámci projektu NPO „Národní institut pro výzkum socioekonomických dopadů nemocí a systémových rizik“ č. LX22NPO5101, financovaného Evropskou unií – Next Generation EU (MŠMT, NPO: EXCELES).

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

NÁRODNÍ
PLÁN OBNOVY

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

UNIVERZITA
KARLOVA

MUNI

Akademie věd
České republiky

Executive Summary

Výzkumná otázka

Jak posílit demokratickou resilienci v kontextu rostoucí oligarchizace moci a strukturálního plebejství občanů prostřednictvím institucionálních a fiskálních inovací?

Hlavní doporučení

Možnost resilience demokracie v době jejího úpadku vyžaduje schopnost demokracie reagovat na probíhající změny, které ji ohrožují. V tomto ohledu definujeme dvě klíčové oblasti v podobě oslabení neúměrné moci oligarchie a posílení role běžných občanů a na ně navazující institucionální reformy v podobě proměny zdanění a ustavení plebejské moci. Protože jsem si však vědomi toho, že tato opatření vyžadují celospolečenskou diskusi a podporu, představujeme je ve formě návrhu témat k takové diskusi. Zároveň poukazujeme na provázanost navržených institucionálních opatření, neboť daňová reforma je podmíněna ustavením plebejské moci.

Institucionální opatření ke zvýšení resilience, o kterých navrhujeme začít vést strukturovanou veřejnou debatu:

1. institucionalizovat plebejskou moc: ústavně zakotvit vedle zákonodárné, výkonné a soudní moci také negativní moc občanů-plebejců. Tato moc by jim prostřednictvím kolektivních institucí (např. plebejský ombudsman) poskytla účinné nástroje veta, odvolání se a dohledu nad rozhodnutími elit;
2. zavést zdanění super-bohatých: ustanovit daň z majetku (nad hranici 100 milionů Euro) na úrovni 2 % či 3 % za rok; zvážit také případně daňovou progresi.

Úvod

Jednou z příčin současného demokratického úpadku (Bermeo 2016) je rostoucí nedůvěra občanů v demokracii, pramenící z jejich zkušenosti, že nemají reálný vliv na politická rozhodnutí. Tento pocit bezmoci je umocňován oligarchizací, kdy se rozhodovací procesy koncentrují v rukou úzkých politicko-ekonomických elit, zatímco většina občanů je odsunuta do pasivní role. Demokracie redukována na soutěž ekonomických elit bez přímého vlivu občanů na politické rozhodování tento trend dále prohlubuje a oslabuje legitimitu demokratického režimu (Gilens a Page 2014). Zároveň je zřejmé, že stávající nástroje především v podobě pravidelných voleb, i když jsou nutné, samy o sobě nejsou dostačující. Zdravá demokracie proto potřebuje posílit schopnost občanů efektivně kontrolovat politické rozhodování. Cílem metafory zdravé demokracie je lépe uchopit systematický přístup k demokratické resilienci. Stejně jako zdraví není trvalým stavem, ale vyžaduje neustálou péči, prevenci a posilování imunity, i demokracie se udržuje pouze díky soustavné obezřetnosti vůči autoritářským tendencím. „Zdravá demokracie“ je výsledkem souhry mnoha prvků: stabilních institucí, sdílených hodnot, funkčních ekonomických struktur i živé občanské účasti. Zdraví navíc nese silnou pozitivní konotaci, a proto se tato metafora dobře hodí nejen pro odbornou analýzu, ale i pro komunikaci s širší veřejností mimo akademickou sféru.

Teoretický rámec

Demokracie

V našem pojetí vycházíme z realistické politické teorie, což znamená, že se v analýze demokracie spíše než o normativní modely opíráme o empirická zjištění a klademe důraz na roli moci (Achen a Bartels 2016). Demokracii proto chápeme jako institucionální uspořádání, v němž politické elity získávají moc činit závazná politická rozhodnutí na základě politické soutěže o hlasy voličů (Schumpeter 2004). Charakteristickým rysem tohoto pojetí je určující role politických a ekonomických elit při stanovování politických cílů a institucionalizace demokratického konfliktu o to, která část elit bude dočasně vládnout. Rozdíl mezi demokracií a autoritářstvím tak spočívá v tom, že v demokracii se elity navrhují, zatímco v autoritářství vnucují (Bobbio 2009). Tento přístup má tři zásadní důsledky. Za prvé, demokracie předpokládá existenci účinných mechanismů, které umožňují nenásilnou výměnu vládnoucích elit. Za druhé, dosažení tohoto cíle vyžaduje rozptýlení politické moci, nikoli její koncentraci do jednoho centra. Za třetí, společnost je rozdělena na politicky aktivní elity a převážně pasivní či reaktivní lid, přičemž toto dělení vychází z odlišného socioekonomického postavení. Tento poslední aspekt budeme dále označovat jako plebejství.

Plebejství

Plebejstvím (Green 2016; Vergara 2020) rozumíme politické postavení *neelitních občanů*. Za neelitní občany v souladu s citovanými pracemi považujeme takové, kteří sami nevykonávají rozhodovací moc, nezastávají volené úřady, nedisponují mediálním vlivem či jinými prostředky k ovlivňování veřejného mínění a vzhledem ke svému socioekonomickému postavení, vzdělání či dalším faktorům nemají reálnou šanci tyto pozice získat. Do této kategorie spadá drtivá většina občanů liberálních demokracií, a tedy i České republiky. Plebejství proto nelze ztotožňovat s konkrétní sociální třídou či označením chudých; chápeme je spíše jako kolektivní roli neelitních občanů s omezenými možnostmi participace a vlivu na politické rozhodování.

Oligarchie

Oligarchie označuje politický režim, kde vláda je v rukou malé skupiny občanů. V současnosti se pojem oligarchie či označení oligarcha používá v zásadě pro pojmenování nadměrného či nelegitimního vlivu bohatých v politickém životě (Winslow 2024; Winters 2025). Podle Jeffrey A. Winterse je hlavní motivací oligarchů k jejich politické aktivitě ochrana jejich bohatství před redistribucí státem pomocí daní a před jinými mocnými aktéry a to v zásadě ve všech politických režimech; nejen v demokracii. V tomto pojetí není oligarchie v nutném rozporu s demokracií v tom smyslu, že by šlo o jiný typ politického režimu, ale vysoká koncentrace majetku v rámci demokratického režimu vede ke vzniku či posilování oligarchie a tím k narušování demokracie. Martin Gilens a Benjamin Page před časem ukázali, že ve Spojených státech nerozhoduje většina společnosti, jelikož v zásadě rozhodují ekonomické elity. Zdání vlivu většiny nastává v situaci, kdy se její zájmy kryjí právě se zájmy elit (Gilens a Page 2014). Winters z tohoto důvodu hovoří zejména o obraně

majetku (*wealth defense*) jako hlavním vysvětlujícím atributu působení oligarchie. Téma oligarchie se tak zásadně dotýká ekonomických a sociálních nerovností. Ty jsou předpokladem vzniku extrémně úzké části společnosti, tj. těch nejbohatších (v angličtině se ujal označení *super-rich*, anebo *super-wealthy*), kteří si zároveň postupně osvojují jasnější a viditelnější politické ambice.

Demokratická resilience

V souvislosti se současnou krizí demokracie, chápanou jako demokratický úpadek (*democratic backsliding*), tedy postupného oslabování demokratických institucí a procedur, se stále více pozornosti soustředí na problematiku demokratické resilience. Obecně je resilience vymezována jako schopnost systému překonat krizi a pokračovat ve vývoji i ve změněných podmínkách, což zahrnuje i adaptaci systému na změnu. Demokratická resilience podle Wolfganga Merkela a Anny Lührmann (2021, 872) zahrnuje tři vrstvy reakce demokratického systému na vnitřní či vnější šoky: schopnost systému přestát šoky bez (výrazných) změn; adaptovat se prostřednictvím interní změny; a schopnost vzpamatovat se z utrpěných škod. V našem pojetí ovšem rozšiřujeme demokratickou resilienci tak, aby nezahrnovala pouze schopnost demokratického režimu přestát a překonat krize, ale především schopnost demokracie obnovit se a adaptovat se a proměňovat v závislosti na měnících se podmínkách a zároveň aktivně vytvářet podmínky svého dalšího vývoje. Demokratickou resilienci je tak možné odlišit od dalších přístupů k obraně demokracie, jako je například militantní demokracie, která usiluje o ochranu demokracie prostřednictvím vyloučení antidemokratických aktérů (Kirshner 2014). Odlišuje se také od blízkého přístupu demokratické robustnosti, který zdůrazňuje schopnost demokratického systému odolávat vnějším krizím beze změny svých základních struktur především prostřednictvím redundance institucí a kontrolních mechanismů.

Super-bohatí, resp. osoba s ultra vysokým čistým jměním (*ultra-high-net-worth individual; UHNWI*)

Níže v textu pracujeme v návaznosti na Branko Milanoviće s termínem super-bohatí, což je do určité míry zjednodušující koncept. V zásadě tím myslíme nejbohatší členy společností, pro jejichž označení se ve finančních službách používá odstupňované označení:

- ▶ osoba s vysokým čistým jměním (*high-net-worth individual; HNWI*) disponující likvidními aktivy v hodnotě více než 1 milion amerických dolarů;
- ▶ osoba s velmi vysokým čistým jměním (*very-high-net-worth individual; VHNWI*), odpovídajícím čistému jmění v hodnotě nejméně 5 milionů dolarů,
- ▶ a konečně osoba s ultra vysokým čistým jměním (*ultra-high-net-worth individual; UHNWI*), která disponuje aktivy v hodnotě více než 30 milionů dolarů; přičemž ještě do užší podskupiny spadají ti, co disponují více než 1 miliardou dolarů (Hayes 2025). Právě k této podskupině se váže oligarchie, resp. oligarchové.

Analýza současného stavu

V analytické části se zaměříme na tři otázky, které ilustrují výše popsany problém demokracie, specificky to, jak je zakoušena běžnými občany. Za prvé se zaměříme na narůstající majetkové nerovnosti (a to v globální i české perspektivě), dále se budeme věnovat seznámení s podobou třídní analýzy české společnosti a v posledním kroku se stručně podíváme na spokojenost českých občanů s politickou situací. Všechny tyto tři aspekty vždy rozdílným způsobem indukují, že se nemalá část občanů může v současné chvíli v rámci demokratického režimu cítit nedostatečně reprezentována a to z ekonomického, sociálního či čistě subjektivního hlediska.

Nerovnosti: globální a česká perspektiva

V posledních dvou dekáдах vyšla řada studií, které ukazují, že globální nerovnosti stoupají, protože extrémně roste bohatství (majetkové nerovnosti) velmi úzké skupiny obyvatel. Srbsko-americký ekonom Branko Milanović ve své vlivné studii *Global Inequality* z roku 2016 ukazuje, že se v období horké fáze globalizace od 80. let dvacátého století do přibližně roku 2010 zformovala globální plutokracie (slovo plutokracie označuje doslova vládu bohatých, přičemž nejde o standardní popis politického vládnutí, ale používá se spíše jako analytický či kritický termín). Mezi lety 2000 a 2010 se zvýšil podíl 1 % nejbohatších na světovém bohatství z 32 na 46 %, přičemž v roce 2013 byl podíl pouhých 1426 nejbohatších lidí (tj. jedna setina jedné setiny jednoho procenta obyvatel Země) na světovém majetku přibližně 2 % (Milanović 2016, 36–45). Zpráva o světové nerovnosti (*World Inequality Report*) z roku 2022 konstatuje, že v roce 2021 činil podíl desetiny nejbohatších lidí na světě na celkových příjmech 52 %, přičemž jejich podíl na majetku domácností činil 76 % (Chancel et al. 2021, 10). To svědčí o velkém bohatství, které se koncentruje na jedné straně pomyslného spektra.

V českém kontextu není situace příliš odlišná. Často se v denním tisku či zpravodajství dovídáme, že nerovnost v Česku není zásadní problém. K tomuto závěru je možné dojít, když izolovaně interpretujeme nerovnosti v příjmech, které vyjádřeny Gini indexem skutečně nejsou ve srovnání s evropskými státy nijak extrémní – Gini koeficient příjmů v roce 2024 dosahoval v Česku podle Eurostatu hodnoty 0,237 (Eurostat 2025). Nicméně trochu jiný obraz dostaneme, když se zaměříme na majetkové nerovnosti. Podle analytického týmu multinárodní investiční banky UBS sídlící ve Švýcarsku, který vydává pravidelně zprávy o struktuře světového bohatství, jsou v Česku poměrně velké majetkové nerovnosti; desetina nejbohatších v roce 2022 disponovala 68,9 % majetku (Shorrocks et al. 2023). Pokud se opřeme o data *World Inequality Database*, je procento majetku desetiny nejbohatších Čechů a Češek nižší, jelikož v roce 2024 činil 59,73 % (World Inequality Database 2025). Patříme tak mezi země s největšími majetkovými nerovnostmi. Navíc v čase tato nerovnost pomalu stoupá.

Sociální struktura Česka

V roce 2019 skupina sociologů a socioložek kolem Daniela Prokopa realizovala pro Český rozhlas výzkum české sociální struktury (Prokop et al. 2019), který nabídl plastickou

analýzu české společnosti. Základní zjištění tohoto výzkumu konstatuje, že Česko je rozděleno do celkem šesti různých tříd, které shlukuje do třech typů tříd (nižší, nižší střední a vyšší střední). Nejvyššími třídami jsou zajištěná střední třída (22,1 % populace) a nastupující kosmopolitní třída (11,9 %), které se odlišují v tom, že zajištěná třída se opírá spíše o majetek, zatímco nastupující třída spíše o příjem a sociální kapitál. Největší podíl obyvatelstva spadá do prostřední triády společenských tříd: tradiční pracující třída (14,4 %), třída místních vazeb (11,8 %) a ohrožená třída (22,2 %). Poslední třídou v tomto schématu je strádající třída (17,6 %).

Pokud se blíže podíváme na měření ohrožení chudobou, konstatuje PAQ Research ve své výzkumné zprávě z konce srpna 2025, že když „...definujeme hranici chudoby evropsky srovnatelně – jako příjmy pod 60 % evropského mediánu po zohlednění cen v jednotlivých státech (parita kupní síly) – trpí relativní chudobou přes 21 % českých domácností.“ (Škvrňák a Prokop 2025).

Podobně zásadním fenoménem, který vypovídá o stavu chudší části české společnosti, je problém zadlužení a exekucí. Podle portálu *Mapa zadlužení*, který čerpá data Exekutorské komory ČR, je aktuálně v exekuci 606 tisíc osob, což odpovídá 6,6 % populace (PAQ Research a Institut prevence a řešení předlužení 2025).

Spokojenost s politikou v Česku

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) v Česku dlouhodobě měří spokojenost a nespokojenost občanů s politickou situací. Publikovaná časová řada od ledna 1992 do září 2022 vykazuje v podstatě setrvalou nespokojenost s politikou (s jedním krátkým obdobím mezi zářím 1995 a červencem 1996, kdy spokojenost převyšovala nespokojenost).¹ Největší nespokojenost² s politikou panovala na konci 90. let a následně také v období po roce 2010. Přibližně od října či listopadu 2013 se tento ukazatel lehce zlepšuje a v následujícím období (tj. mezi červnem 2014 a červnem 2020) nespokojenost osciluje kolem 46 % (s jedním výkyvem, kdy nespokojenost dosahovala 67 %), přičemž od září 2020 opět nespokojenost stoupá až do konce sledovaného období (CVVM 2022). V současné době dosahuje nespokojenost s politikou 63 % (Tuček 2025).

Návrhy politik a doporučení

Pro současný demokratický úpadek je charakteristické oslabování široké palety nástrojů kontroly politického rozhodování od nezávislosti médií, přes zpochybňování legitimacy voleb a soudní moci (Bermeo 2016). Jedním ze zdrojů pohánějící demokratický úpadek je nespokojenost občanů s výkonem politických elit. Na této nespokojenosti staví řada populistických a autoritářských stran a hnutí, které řešení často oprávněných stížností občanů spatřují – paradoxně – v koncentraci politické moci a omezení kontrolních

¹ Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zněla: Zamyslíte-li se nad celkovou současnou politickou situací v České republice, řekl byste, že jste s ní velmi spokojen, spíše spokojen, ani spokojen, ani nespokojen, spíše nespokojen, velmi nespokojen?

² Nespokojenost odpovídá součtu procent respondentů, kteří odpověděli nespokojen či velmi nespokojen.

mechanismů. Domníváme se naopak, že zdravá demokracie místo koncentraci moci vyžaduje její disperzi nejenom v rovině politických institucí, ale i v rovině sociální a ekonomické. K tomu směřují i dvě zde předložená opatření, která navrhuje k důkladné veřejné diskusi v podobě (1) institucionalizace plebejské moci a (2) zavedení majetkových daní pro super-bohaté. Důležitá je přitom provázanost těchto kroků, neboť prosazení druhého kroku je podmíněno prvním.

Plebejská moc

Jak plyne z předchozího výkladu, nárůst sociálních nerovností a jejich dopadů v podobě oligarchie na politické rozhodování vytváří strukturální nerovnosti v oblasti politického rozhodování, které jsou zdrojem nespokojenosti občanů a pocitu odcizení od politiky. Tuto situaci je možné chápat jako podobnou plebejství, kdy řadě občanů chybí efektivní politická práva. Neboli skutečnost, že možnost běžných občanů podílet se na politickém rozhodování nebo získat rozhodovací pozici je velmi omezená, či dokonce neexistující. Zároveň však proto, že občané disponují formálně rovným volebním právem je tuto faktickou bezmoc snadné přehlédnout nebo ignorovat.

Posílení demokratické resilience v tomto kontextu tedy předpokládá zvýšení důvěry občanů v demokratický systém, což zahrnuje posílení role občanů-plebejců ovlivňovat politické rozhodování. Protože se však stávající nástroje – volby, média, soudnictví – ukazují v tomto ohledu jako nedostatečné, domníváme se, že posílení demokratické resilience předpokládá proces institucionální proměny, jehož prostřednictvím se demokratické instituce jak adaptují na dané podmínky, tak samy budou proměňovat sociální realitu. Za vhodný způsob posílení schopnosti občanů-plebejců proto považujeme ústavní ukotvení vedle moci zákonodárné, výkonné a soudní také moci plebejské. Tato plebejská moc by měla zahrnovat existenci institucionálních mechanismů, které občanům umožní uplatňovat nástroje veta, odvolání se a dohledu vůči těm, kteří rozhodují o veřejných záležitostech. Plebejská moc má mít převážně negativní, kontrolní povahu: nikoli iniciovat zákony či politická opatření, ale bránit jejich zneužití. Plebejská moc, protože reprezentuje mnohost a diverzitu občanů, které spojuje pouze to, že nejsou a velmi pravděpodobně nikdy nebudou držiteli moci a rozhodovacích pozic ve společnosti, by měla spočívat především v právu vetovat konkrétní návrhy politických elit.

Návrh konkrétní podoby plebejské instituce je mimo záběr tohoto textu a vyžaduje hlubší rozpravu o jejích dílčích podobách. Zde se omezíme na několik bodů, u nichž lze předpokládat, že by se měly stát předmětem diskuse. Tato instituce – nazvěme ji – plebejským ombudsmanem by měla být kolektivní, tzn. neměl by jí tvořit jeden člověk. Zůstává však otázkou, kolik osob by ji mělo tvořit. Kolektivní povaha instituce má zajistit deliberaci jako předpoklad přijatého rozhodnutí. Spornou otázkou je způsob výběru ombudsmanů – ať již losování, nebo volby. Specifické omezení vyžaduje pool, z něhož budou vybírání kandidáti, kteří dále budou voleni nebo losováni. Nabízí se především omezení velikosti majetku a neslučitelnost s jinou volenou nebo rozhodovací funkcí. Předmětem debat by také mělo být určení rozsahu pravomocí plebejských ombudsmanů – např. kolik návrhů legislativy mohou v daném období vetovat, či zda se jejich právo veta netýká některých oblastí (např. mezinárodní politiky, bezpečnosti). A v neposlední řadě, zda plebejské

instituce mají působit pouze na státní úrovni, nebo zda mají svojí strukturou kopírovat formu veřejné správy a samosprávy od úrovně obcí výše.

Otázka zdanění super-bohatých

Ekonomické nerovnosti a jejich extrémní povaha nejsou výsledkem fungování přirozených zákonů, ale naopak jsou důsledkem politického rozhodování a jednání mnoha aktérů: od korporací po státy. Proto je diskuse o zavedení či podstatném zvýšení majetkových daní super-bohatých tak zásadní pro zdravou demokracii. Důsledkem by mohlo být omezení moci oligarchie v politickém životě a posílení resilience demokracie.

V kontextu ekonomických nerovností můžeme hovořit o zdanění příjmů a zdanění majetků. Zdanění příjmů a diskusi o daňové progresi u této daně necháváme stranou, byť jde také o důležitou otázku.

V současné době v Česku majetkové daně tvoří jen malý podíl na daňovém výnosu, jelikož jako jediná stabilní a skutečná majetková daň zůstává jen daň z nemovitých věcí. Daně dědické, darovací a z převodu nemovitostí byly v roce 2014 prakticky zrušeny. Výběr těchto daní v roce 2023 odpovídá 0,3 % HDP, přičemž průměr EU činil 1,9 % HDP a ve Francii odpovídá dokonce 3,7 % HDP (European Commission: Directorate-General for Taxation and Customs Union 2025).

V posledních letech probíhají diskuse o zdanění super-bohatých jak ve veřejném, tak akademickém diskurzu. Ekonomové Thomas Piketty, Emmanuel Saez a Gabriel Zucman navrhuji zacílené zdanění bohatých. Jednak konstatují, že zásadní je komplexní daň z příjmu, a to kvůli nejasné hranici mezi kapitálem a prací. Jelikož jsou příjmy i spotřeba u super-bohatých těžko měřitelné, považují za nejlepší způsob jejich zdanění progresivní majetkovou daň. Navíc v zásadě v souladu s principy meritokracie navrhuji, aby zděděné bohatství bylo zdaněno více než vydělaný příjem (Piketty, Saez, a Zucman 2023). V červenci 2025 skupina sedmi Nobelů v čele s Daronem Acemogluem či Paulem Krugmanem ve svém textu v *Le Monde* vyzvala Francii k zavedení opatření v podobě majetkové daně, která požaduje, aby miliardáři (s majetkem nad 100 milionů Euro) každoročně platili alespoň 2 % čisté hodnoty svého majetku (Tax on ultra-rich: „France has the opportunity to lead the way,” say Nobel Prize-winning economists 2025). Tato výzva vychází z návrhu *Eutax Observatory*, která požaduje minimální daň z majetku nad 100 milionů Eur v podobě 2 % a u jedné miliardy Eur 3 %. Podle odhadů tvůrců návrhu by takováto daň přinesla Česku v případě 2 % 1,7 miliardy Eur, což odpovídá přibližně 41,5 miliardám korun, zatímco při 3 % zdanění by to bylo 3,1 miliardy Eur, tj. 75,7 miliard korun (Parrinello, Varaschin, a Zucman 2025).

O těchto otázkách je třeba v českém veřejném diskurzu vážně debatovat, protože vyšší zdanění super-bohatých může vést jednak k omezení jejich moci a jednak k zajištění vyšší míry redistribuce směrem k chudší většině společnosti. Je třeba se v seriózní diskusi vrátit k opatřením, která zajistí redistribuci směřující od nejbohatších k nejchudším, protože v současné době redistribuci táhne spíše střední třída.

Závěr

Současný demokratický úpadek pramení nejen z oslabení institucí a růstu populismu, ale především ze strukturálních ekonomických nerovností, které občany staví do pozice politicky bezmocných plebejců. Pokud má být demokracie zdravá, nestačí pouze chránit procedury, ale je třeba ji adaptovat tak, aby umožňovala širší a efektivnější kontrolu moci občany a aby aktivně vytvářela podmínky svého dalšího rozvoje.

Pro posílení demokratické resilience proto navrhuje zahájit strukturovanou diskusi o dvojí strategii:

- ▶ institucionalizaci plebejské moci – tedy vytvoření mechanismů, jež občanům umožní uplatňovat právo veta a dohledu nad rozhodnutími elit,
- ▶ zavedení majetkových daní pro super-bohaté, které mohou omezit politickou moc oligarchie a podpořit redistribuci směrem k většině společnosti.

Pouze kombinace těchto kroků může vést k obnovení důvěry občanů v demokratický systém, a tím i k jeho dlouhodobé stabilitě a odolnosti.

Zdroje

Achen, Christopher a Bartels, Larry. 2016. *Democracy for Realists: Why Elections Do Not Produce Responsive Government*. Princeton: Princeton University Press.

Bermeo, Nancy. 2016. On Democratic Backsliding. *Journal of Democracy* 27(1): 5–19.

Bobbio, Norberto. 2009. *Quale democrazia?* Brescia: Morcelliana.

Chancel, Lucas, Thomas Piketty, Emmanuel Saez, a Gabriel Zucman, ed. 2021. *World Inequality Report 2022*. Paris: World Inequality Lab.

CVVM. 2022. Časové řady vybraných otázek z výzkumu naše společnost. *Centrum pro výzkum veřejného mínění*. <https://cvvmapp.soc.cas.cz/> (1. září 2025).

European Commission: Directorate-General for Taxation and Customs Union. 2025. *Annual report on taxation 2025 – Review of taxation policies in the EU Member States*. Publications Office of the European Union. doi:10.2778/6367826.

Eurostat. 2025. Gini coefficient of equivalised disposable income. *Eurostat*. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi190/default/table?lang=en> (1. září 2025).

Gilens, Martin, a Benjamin I. Page. 2014. Testing Theories of American Politics: Elites, Interest Groups, and Average. *Perspectives on Politics* 12(3): 564–81.

Green, Jeffrey Edward. 2016. *The Shadow of Unfairness. A Plebeian Theory of Liberal Democracy*. New York: Oxford University Press.

Hayes, Adam. 2025. High-Net-Worth Individual (HNWI): Criteria and Example. *Investopedia*. <https://www.investopedia.com/terms/h/hnwi.asp> (4. září 2025).

- Kirshner, Alexander S. 2014. *A Theory of Militant Democracy. The Ethics of Combatting Political Extremism*. New Haven & London: Yale University Press.
- Merkel, Wolfgang, a Anna Lührmann. 2021. Resilience of Democracies: Responses to Illiberal and Authoritarian Challenges. *Democratisation* 28(5): 869–84.
- Milanović, Branko. 2016. *Global inequality: A New Approach for the Age of Globalization*. Cambridge & London: The Belknap Press of Harvard University Press.
- PAQ Research, a Institut prevence a řešení předlužení. 2025. Podíl osob v exekuci po krajích (Q2 2025). *Mapa zadlužení*. https://mapazadluzeni.cz/?v1=podil_osob_v_exekuci&v1p=2025-Q2 (1. září 2025).
- Parrinello, Quentin, Giulia Varaschin, a Gabriel Zucman. 2025. *Resources for a Safe and Resilient Europe: The Case for Minimum Taxation of Ultra-High-NetWorth Individuals in the EU*. Eutax Observatory.
- Piketty, Thomas, Emmanuel Saez, a Gabriel Zucman. 2023. Rethinking capital and wealth taxation. *Oxford Review of Economic Policy* 39(3): 575–91.
- Prokop, Daniel, Paulína Tabery, Martin Buchtík, Tomáš Dvořák, a Matouš Pilnáček. 2019. *Rozdělení svobodou. Česká společnost po 30 letech*. Praha: Radioservis.
- Schumpeter, Joseph Alois. 2004. *Kapitalismus, socialismus a demokracie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).
- Shorrocks, Anthony, James Davies, Rodrigo Lluberas, a Daniel Waldenström. 2023. *Global Wealth Databook 2023*. UBS.
- Škvrňák, Michael, a Daniel Prokop. 2025. *Evropsky srovnatelnou příjmovou chudobou trpí pětina Čechů. Jsme v průměru, nikoli premianty EU*. Praha: PAQ Research. <https://www.paqresearch.cz/post/chudoba-cesko-eu/> (1. září 2025).
- Tax on ultra-rich: ‚France has the opportunity to lead the way,‘ say Nobel Prize-winning economists. 2025. *Le Monde*. https://www.lemonde.fr/en/opinion/article/2025/07/07/tax-on-ultra-rich-france-has-the-opportunity-to-lead-the-way-say-nobel-prize-winning-economists_6743117_23.html (1. září 2025).
- Tuček, Milan. 2025. *(Ne)spokojenost se stavem vybraných oblastí veřejného života – leden 2025*. Praha: CVVM. <https://cvvm.soc.cas.cz/images/articles/files/5938/ps250407.pdf> (1. září 2025).
- Vergara, Camila. 2020. *Systemic Corruption: Constitutional Ideas for an Anti-Oligarchic Republic*. Princeton: Princeton University Press.
- Winslow, Luke. 2024. *Oligarchy in America. Power, Justice, and the Rule of the Few*. Tuscaloosa: The University of Alabama Press.
- Winters, Jeffrey A. 2025. *Oligarchie*. Praha: Filosofia.
- World Inequality Database. 2025. Czech Republic. *World Inequality Database*. <https://wid.world/country/czech-republic/> (10. březen 2025).